

позначається не лише на ефективності професійної діяльності, але й на фізичному здоров'ї педагога, а також на психологічному благополуччі учнів. Про це В. Сухомлинський неодноразово наголошує, відмічаючи, що поряд з іншими якостями педагога, важливими для його діяльності, такими як гуманізм, любов і повага до дітей, прагнення до самоосвіти, почуття гумору тощо, є необхідність знання педагогом особливостей нервової системи, щоб завдяки її гнучкості навчитися керувати власним психічним станом під час спілкування з учнями [4]. Таким чином, психологічна, зокрема, емоційна сфера педагога в умовах інклюзивної освіти перебуває у особливому напруженні, пов'язаному зі специфікою діяльності.

Висновки й перспективи подальших розвідок. Здійснений нами огляд літературних джерел показав, що є достатня кількість науково-методичних матеріалів з питань підготовки фахівців до роботи в інклюзивному середовищі. І водночас з'ясувалося, що комплексна робота з проблемою збереження емоційної стійкості педагогів, які вже працюють з дітьми з ООП в інклюзивних класах, у наукових дослідженнях практично не висвітлена. Перспективу подальшого вивчення цієї проблеми вбачаємо у більш глибокому дослідженні основних причин, факторів, які можуть викликати зниження емоційної стійкості у педагогів під час здійснення ними професійної діяльності, та розробці рекомендацій щодо її збереження в умовах інклюзивної освіти.

Література

1. Алехина С. В. Готовность педагогов как основной фактор успешности инклюзивного процесса в образовании / С. В. Алехина, М. А. Алексеева, Е. Л. Агафонова // Российские и зарубежные исследования в области инклюзивного образования / Под ред. В. Л. Рыскиной, Е. В. Самсоновой. – М. : ФОРУМ, 2012. – С. 126-138.
2. Хитрюк В. В. Формирование инклюзивной готовности будущих педагогов в условиях высшего образования : дис... д-ра пед. наук, спец.: 13.00.08 / Вера Валерьевна Хитрюк. – Калининград, 2015. – 390 с.
3. Четверікова Н. В. Актуальні проблеми збереження емоційної стійкості педагогів в умовах інклюзивної освіти: сучасний вимір. / Н. В. Четверікова. – Науковий вісник Херсонського державного університету. Психологічні науки. 2017. Т. 1. Вип. 3. – С.107-113.

УДК: 615.85: 316.454.52 – 053.6

Війтик Н. М.
практичний психолог ДПТНЗ
«Заліщицьке ВПО»

ВИКОРИСТАННЯ АРТ-ТЕРАПЕВТИЧНИХ МЕТОДІВ У РОБОТІ ПСИХОЛОГА З ПІДЛІТКАМИ

Одним зі стратегічних напрямків реформування сучасної освіти в Україні є гуманістична спрямованість педагогічного процесу, що ґрунтується на засадах глибокої поваги до особистості учня, врахуванні індивідуальних особливостей його розвитку, а також створенні сприятливого, комфортного

середовища в навчальному закладі. Цим й зумовлений інтерес науковців до пошуку нових, адекватних часу методів психотерапевтичних впливів, спрямованих на самовизначення особистості, розвиток у неї здібностей до рефлексії, що дає

змогу знаходити зовнішні та внутрішні механізми для активізації особистісного зростання і творчого саморозвитку.

Останнім часом у психологічній сфері все більше застосовуються методи арт-терапії, використання яких активно займає свою нішу в професійній діяльності практичних психологів.

За своєю суттю арт-терапія – це не медикаментозні пріоритети, а метод зцілення за допомогою творчості. Вона особливо актуальна сьогодні, оскільки в суспільстві гостро відзначаються наслідки соціально-економічної нестабільності. Така ситуація не може не впливати на організмі молодій людини. Постійні психоемоційні перенавантаження в складних екологічних умовах – це суттєвий фактор, який сприяє зростанню фізичних та психічних захворювань. Тому правомірно вказати, що одним із найефективніших засобів гармонійного розвитку особистості підлітка в освітньому процесі є мистецтво, застосування якого з терапевтичною метою знаходить втілення в арт-терапії.

Арт-терапія – це системна інновація.

Основна мета цього напрямку полягає в гармонізації психічного стану особистості через розвиток здатності самовираження і самопізнання. Цінність застосування мистецтва в терапевтичних цілях полягає в тому, що з його допомогою можна на символічному рівні висловити і дослідити самі різні почуття та емоції: любов, ненависть, образу, злість, страх, радість тощо, вчить бачити сенс у власній арт-терапевтичній продукції, вербалізувати її, розуміти взаємозв'язок між зображеним і власним внутрішнім досвідом [1].

Терапія мистецтвом є відносно новим методом психотерапії. Уперше термін «арт-терапія» був використаний Адріаном Хіллом у 1938 р. при описі своєї роботи з хворими на туберкульоз [1].

Великий вплив на розвиток арт-терапії зробили психоаналітичні теорії З. Фрейда, К. Юнга, які ґрунтувалися на припущенні, що внутрішнє «Я» відбивається у візуальних формах з того моменту, як тільки людина починає писати спонтанно фарбами, малювати, ліпити.

Терапію як метод зцілення за допомогою творчості досліджували і застосовували зарубіжні вчені (Уелбі Кероул, Едіт Крамер, Маргарет Наум, Адріан Хілл, Маргарет Наумбург, Карл Юнг та інші), які відмічали позитивний вплив художньої творчості на психіку.

Попри те, що в Україні терапевтичне мистецтво перебуває на стадії становлення, воно неодноразово привертало увагу окремих представників наукової спільноти. Так, відомі арт-терапевти (О. Вознесенська, Л. Волкова, Є. Пінчук, Г. Порежна, О. Сорока, В. Шевченко та інші) вважали, що терапія мистецтвом допомагає особистості гармонізувати свої стосунки з навколишнім світом. На думку Є. Вознесенської, арт-терапія – це метод «зцілення» за допомогою творчого самовираження...[6].

У роботі психолога з підлітками дуже важливо використовувати

ефективні та гнучкі форми психотерапевтичної роботи, оскільки цей вік у край суперечливий. Це час завершення дитинства і початок дорослого життя. У період дорослішання в особистості дитини відбуваються якісні зміни в біологічній, психологічній, особистісній та соціальній сферах [2]. Майже завжди вони супроводжуються труднощами: підвищеним рівнем самотності,

тривожності, фрустрації, агресивності, порушенням адаптації, самосприйняття, емоційної комфортності. Актуальними в період дорослішання є потреби особистості в самоствердженні, самовираженні, самореалізації і саморозвитку. Враховуючи психофізіологічні особливості дітей, виникла необхідність впровадження нових розвивальних технологій, які базуються не на вербальному каналі комунікації, а на використанні «мови» візуальної пластичної експресії. Саме таким методом є арт-терапія.

Цей метод надає підлітку можливість проаналізувати конфліктну ситуацію або будь-яку іншу проблему найбільш зручним, м'яким для психіки способом. Програючи, проживаючи, усвідомлюючи, знаходити правильні рішення, відповіді на свої питання, виходи із ситуацій[5].

Художнє самовираження підлітків пов'язане зі зміцненням їхнього психічного здоров'я, а тому розглядається як психопрофілактичний і психокорекційний фактор. Використання арт-терапії в багатьох випадках виконує й психотерапевтичну функцію, допомагає впоратися зі своїми психологічними проблемами, відновити емоційну рівновагу або усунути порушення поведінки.

У своїй статті Копитін А. І. робить висновок: «Метою застосування арт-терапії в освіті є збереження або відновлення здоров'я учнів і їх адаптація до умов освітньої установи ...» [3].

Усі ми знаємо безліч різних видів і напрямів терапії мистецтвом. Це ізотерапія, музична терапія, танцювальна терапія, бібліотерапія, драмотерапія, кінотерапія, лялькотерапія і пісочна терапія.

Одним із найбільш поширених видів арт-терапії є ізотерапія (малюнок).

У своїй роботі «Арт-терапія у роботі з дітьми» М. В. Кісельова пише: «Ізотерапія – терапія образотворчою творчістю, в першу чергу малюванням...»[4].

Практика показує, що ізотерапія дає позитивні результати в роботі з дітьми. Вона дозволяє їм передавати свої фантазії, емоції та почуття, допомагає усвідомити і змінити своє відношення до явищ або подій.

Перевага застосування цього методу полягає в тому, що підліткам важко вербалізувати свої проблеми і переживання. Невербальна експресія, зокрема образотворча, для них є більш природною. Варто брати до уваги й те, що діти більш спонтанні й менш здатні до рефлексії своїх почуттів і вчинків. Мислення підлітків більш образне й конкретне, ніж мислення більшості дорослих, тому вони використовують образотворчу діяльність як спосіб осмислення дійсності й своїх взаємин з нею.

Узагальнюючи викладене, зазначимо, що арт-терапія як один із напрямків психології має велике значення для успішного здійснення освітнього процесу. Розвиває у підлітка закладений в нього природою творчий потенціал.

Сприяє формуванню «Я – концепції», створює умови для розвитку гармонійної, вільної і психічно здорової особи, здатної до саморегуляції і самоконтролю. Це потенційний шлях до самовизначення, самореалізації, самоактуалізації особистості.

Арт-терапія – це пластичний напрямок, який пов'язує воедино інтелект людини і його почуття, світ тілесний і світ духовний, своєрідні ліки без побічних ефектів. На наш погляд, терапія творчістю посідає гідне місце серед інших терапевтичних методів психології, як спосіб вивчення внутрішнього світу підлітка, його саморозкриття і самовдосконалення.

Література

1. Підлипна Л. Терапія мистецтвом [2-ге вид., оновл.]. – Івано-Франківськ: ОІППО ; Снятин : ПрутПринт, 2009. – 136 с.
2. Бернацька О. Б. Арт-терапія у вихованні самостійності підлітків / Ольга Бернацька. – К. : Редакції загальнопед. газет, 2012. – 120 с.
3. Копытин А. И. Теория и практика арт-терапии / А. И. Копытин. – СПб.: Питер, 2010. – 336 с.
4. Кисельова М. В. Арт-терапія у роботі з дітьми. – СПб. : Речь, 2006.
5. Докторович М., Рурик Г., Хозрадкулова І. Арт-терапія в діяльності психолога та соціального педагога / за ред. Докторович М., Рурик Г., Хозрадкулова І. К. : Редакції загальнопед. газет, 2014. – 104 с.
6. Вознесенская Е. Л. Особенности и перспективы развития арт-терапии в Украине [Текст] / Е. Л. Вознесенская // Наукові праці: науково-методичний журнал. – Вип. 95: Арт-педагогіка та арт-терапія. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2009. – 108 с.

УДК 78.018

Вітенко І. М.

кандидат географічних наук, доцент,
заступник директора з науково-методичної роботи
та міжнародного співробітництва
ТОКІППО

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ ТА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГА

«Учнів треба готувати до їхнього майбутнього,
а не до нашого минулого»

Андреас Шлейхер

«Найкращий клас у світі: як створити освітню систему XXI століття»

Ще з часів Конфуція та Сократа вчителі усвідомлювали подвійну мету освіти: осмислити минуле й підготувати молодь до викликів майбутнього. Коли все ще можна було думати, що знання, набуті в школі, будуть основою

життя, освіта, звісно, могла зосереджуватися на викладанні фактів і роботі над традиційними пізнавальними вміннями. Сьогодні, коли всю потрібну інформацію можна легко отримати через пошукову систему, а